

קורס מערכות בריאות מתקדמות
תכנית המ"א - מבח"ר
סמסטר ב' תשפ"א 2021 יום ב'
290.4837

מרצה: ד"ר אתי סממה

E-mail: etti.samama@moh.gov.il

שעות קבלה על פי תיאום מראש באמצעות המייל.

רקע:

החל מהעשורים האחרונים של האלף הקודם, גדלה בהתמדה ההוצאה הלאומית לבריאות, במרבית מדינות העולם המערבי. זאת בשיעור העולה על קצב הגידול של התוצר הלאומי במדינות אלה. הגורמים המשפיעים על הצרכים הגואים מורכבים ועליהם נמנים: הזדקנות האוכלוסייה, התרחבותה בחלק מהמדינות, טיפולים חדשניים באמצעות טכנולוגיות מורכבות ויקרות, התנהגות החולה כצרכן המצפה לקבל את הטיפול המיטבי והחדשני בכל מחיר, הרחבת הכיסוי הביטוחי והעלייה ברמת החיים- כל אלה יוצרים פער הולך וגדל בין היכולות הקליניות של מערכת הבריאות ובין האפשרות להבטיח מיצוי של יכולות אלה ואספקתן לכל.

המחסור התמידי במקורות מימון מחד והקצב המואץ של התפתחות טכנולוגיות רפואיות מתקדמות מאידך, מצריך את מעורבות המדינה בקביעת סדר עדיפויות, מציאת מקורות מימון ובחיפוש דרכים ויוזמות לשיפור הארגון והניהול של מערכת הבריאות. לצד היבטים אלה חיונית גם התייחסות לממדים של יעילות, שוויון ואיכות שירותי הבריאות. ההחלטות ברמה הלאומית מחייבות גם התאמה להיבטים חברתיים, פוליטיים ואתיים.

לצורך הבנת מורכבות המערכת, הסוגיות והדילמות עימן היא מתמודדת, תתואר בקורס המסגרת התחקיתית שבה פועלים שירותי הבריאות בישראל, תוך עריכת השוואות בינלאומיות, יוצגו ויובהרו המושגים המקצועיים הרלוונטיים, תועלינה דוגמאות ויתורגל ניתוח מצבים מורכבים, סוגיות ודילמות שידגימו את הקושי בהתמודדות של מערכות בריאות בעולם המודרני בכלל ובהוויה הישראלית בפרט.

מטרות ספציפיות:

1. להכיר את המסגרת התחקיתית בתחום הבריאות בישראל: חוק ביטוח בריאות ממלכתי, חוק זכויות החולה, חוק ההסדרים, חוק ההתייעלות הכלכלית, ולצורך ניתוח סוגיות: חוק אישור הסכמים לנשיאת עוברים, חוק תרומת ביציות.
2. להקנות כלים ולקדם את כישורי ההבנה והניתוח של סוגיות ודילמות בתחום מדיניות בריאות.
3. להיחשף למגוון נושאים בתחום חוקי בריאות, מדיניות הבריאות, זכויות הפרט ומיצוין תוך הכרת וסקירת הספרות המדעית בתחום ושילוב חומר תיאורטי בניתוח ובתהליך הדיון.
4. להתנסות בתהליך ניתוח סוגיות מתחום מדיניות הבריאות, בישראל, תוך עריכת השוואה בין לאומית.
5. להכיר וליישם את הידע הנרכש ולהוות "שגריר" לצורך הובלת שינוי וקידום מדיניות ולצורך מתן מידע בדבר מיצוי זכויות למטופלים.

נושאי הקורס:

1. הכרת מערכת הבריאות בישראל, טרם ואחרי חקיקת חוק ביטוח בריאות ממלכתי: היבטים חוקיים, כלכליים, חברתיים וארגוניים.
 2. הכרת מערכות בריאות מקבילות בעולם והשוואתן למערכת הישראלית
 3. ניהול טכנולוגיות רפואיות במערכת הבריאות בישראל: תהליכי הערכה, בחינת יעילות, תועלת, כדאיות כלכלית ואיכות שירותי הבריאות
 4. תהליך עדכון של שירותי הבריאות בישראל: קווים מנחים לקבלת החלטות, שימוש בהערכה כלכלית ככלי תומך בהחלטות והצגת טכנולוגיות לניתוח, תרגול והדגמה.
 5. אי שוויון ואי צדק בשירותי הבריאות ובמצב הבריאות: תוך ניתוח השפעות המעמד הסוציו-אקונומי ואזור המגורים על הבריאות: ניתוח סוגיית "השתתפות עצמית" ברכישת שירותי בריאות
 6. ביטוחי בריאות משלימים ופרטיים: הכרת התוכניות והשלכותיהן תוך התמודדות בין השאר גם עם השאלות לדוגמא: האם יש לאפשר מתן תרופות מאריכות ומצילות חיים בביטוחים המשלימים, האם לאפשר שר"פ בשרות הציבורי.
 7. סוגיה לניתוח: טיפולי פיריון – מדיניות, חקיקה ויישום בישראל: היבטים פוליטיים, חברתיים, רפואיים, אתיים וכלכליים.
 8. סוגיה לניתוח: מחלות "יתום" - ההתמודדות עם מימון הטיפול בחולים במחלות נדירות: היבטים כלכליים, חברתיים ואתיים.
 9. רפואה מותאמת אישית – רפואה מדויקת (Precision medicine) – אתגרים ואמצעי התמודדות.
 10. סוגיה לניתוח: שירותי בריאות הנפש והרפורמה בבריאות הנפש- תהליכים מדיניים, חברתיים ורפואיים.
 11. האמצעים המאפשרים מיצוי זכויות הבריאות ע"י מבוטחים במסגרת החוק (באמצעות נציבות הקבילות) ובאמצעות ארגונים ללא מטרות רווח (תפקיד המגזר השלישי)- מקומה של האחות כמייצגת את החולה וההיבט הסייעודי.
- כל הנושאים יועברו תוך התייחסות לזווית הראיה של מקצוע הסייעוד בתחום התווית מדיניות, אתגרים ופיתוח מקצועי כחלק אינטגרלי ממערכת הבריאות.

דרכי למידה

הקורס יועבר באמצעות הרצאות ותרגול ניתוח סוגיות ודילמות בכתה.

חובות הקורס:

- השתתפות פעילה בשיעורים - (נוכחות חובה)
- הגשת תרגיל – 10% מהציון
- עמידה בבחינת הסיום - 90% מהציון

רשימת ספרות: (על פי נושאים)

מקורות קריאה נוספים יינתנו במהלך הקורס ועל גבי המצגות, כולל מקורות קריאה חובה לקראת המבחן.

מערכת הבריאות בישראל : (רקע, ביטוחים משלימים, השתתפויות עצמיות) :

בן נון, ג. ברלוביץ, י. שני, מ. (2020). מערכת הבריאות בישראל. מהדורה שלישית, עם עובד.

בן נון, ג. מגנזי, ר. (2010). היבטים כלכליים וחברתיים במערכת הבריאות בישראל. מסת"ב (זיסמן שיבר) ציריניחובסקי, ד. (1996). סל וביטוח "משלימים" והרפורמה במערכת הבריאות הישראלית- סכנות והזדמנויות. בטחון סוציאלי: 47, 32-47.

Clarfield, A. M., Manor, O., Nun, G. B., Shvarts, S., Azzam, Z. S., Afek, A., . & Israeli, A. (2017). Health and health care in Israel: an introduction. The Lancet, 389(10088), 2503-2513.

Brammli-Greenberg, S., Glazer, J., & Shmueli, A. (2018). Regulated Competition and Health Plan Payment under the National Health Insurance Law in Israel—The Unfinished Story. In Risk Adjustment, Risk Sharing and Premium Regulation in Health Insurance Markets (pp. 365-395). Academic Press.

מקצוע הסייעוד בישראל – סיעוד וטכנולוגיה רפואית :

Riba, S., Greenberger, C., Reches, H. (August 31, 2004) "State Involvement in Professional Nursing Development in Israel: Promotive or Restrictive" Online Journal of Issues in Nursing. Available: <http://www.nursingworld.org/MainMenuCategories/ANAMarketplace/ANAPeriodicals/OJIN/TableofContents/Volume92004/No3Sept04/ArticlePreviousTopic/DevelopmentinIsreal.html>

התפתחות מקצוע הסייעוד בארץ http://kabayim.com/virt_israel-nhistory.htm

Starkweather, A., Jacelon, C. S., Bakken, S., Barton, D. L., DeVito Dabbs, A., Dorsey, S. G. & Kim, M. T. (2019). The use of technology to support precision health in nursing science. Journal of Nursing Scholarship, 51(6), 614-623.

KEMELMAN, R., & COJOCARU, D. (2019). NURSING CORE CURRICULUM REVISION IN ISRAEL: HISTORICAL REVIEW. Social Research Reports, 11(3).

הרחבת סל שירותי הבריאות:

שמר, י. מורגנשטיין, ט. המרמן, א. לוקסנבורג, א. שני, ש. (2003). קידום טכנולוגיות רפואיות בסל שירותי הבריאות בישראל: 1995-2000. הרפואה, כרך 142, חוב' ב' (פברואר 2003), 82-86.
גולן, ע. (2007). קריטריונים אתיים לתעדוף שירותי בריאות. משפט רפואי וביו-אתיקה, כרך 1, תשס"ח, 122-164.

ביטוחי בריאות משלימים - שוויון ואי שוויון בבריאות:

Filc, D., & Davidovitch, N. (2016). Rethinking the private–public mix in health care: analysis of health reforms in Israel during the last three decades. *Journal of health services research & policy*, 21(4), 249-256.

Kaplan, G., Shahar, Y., & Tal, O. (2017). Supplementary Health Insurance from the consumer point of view: Are Israelis consumers doing an informed rational choice when purchasing Supplementary Health Insurance?. *Health Policy*, 121(6), 708-714.

טיפול פריון ופונדקאות:

Raucher, M. (2017). Whose Womb and Whose Ethics? Surrogacy in Israel and in Jewish Ethics. *Journal of Jewish Ethics*, 3(1), 68-91.

Sawant, S. (2018). Surrogacy in Israel: the birthing mother.

Teman, E. (2019). The power of the single story: surrogacy and social media in Israel. *Medical anthropology*, 38(3), 282-294.

Shlomo, S. B., & Kabizon-Pery, O. (2019). Fertility Treatment Through the Eyes of the Media: Words, Metaphors, and Images in Israeli Media Coverage of Fertility and Fertility Treatment. In *Pathways and Barriers to Parenthood* (pp. 83-99). Springer, Cham.

Ben-Kimhy, R., Youngster, M., Medina-Artom, T. R., Avraham, S., Gat, I., Haham, L. M., ... & Kedem, A. (2020). Fertility patients under COVID-19: Attitudes, Perceptions, and Psychological Reactions. *Human Reproduction*.

לנדאו, ר. (2004). מדיניות טיפולי הפוריות בישראל, סדרת זרקורים על מדיניות חברתית 4/2004, ביי"ס לעבודה סוציאלית ולרווחה חברתית ע"ש פאול ברוואלד. בתוך: http://www.sw.huji.ac.il/upload/fertility_policy.pdf
סממה, א. (2002). הרחם שלי התינוק שלה: המניעים לקחת חלק בתהליך פונדקאות כפי שמתקפים בסיפורן של פונדקאיות בישראל. עבודת גמר לתואר מוסמך בעבודה סוציאלית, האוניברסיטה העברית, ירושלים.
צישלביץ, ר. (2008). פונדקאות בשילוב עם תרומת ביציות: היבטים הלכתיים ומשפטיים. רפואה ומשפט, 39, 82-00.

שלו, כ. (1996). נשיאת עוברים (פונדקאות) המסחר בשירותי הולדה. בטחון סוציאלי, ספטמבר 1996, תשרי תשנ"ז (46), 87-100.
ליפקין, נ. סממה, א. (2010). פונדקאות בישראל: תמונת מצב 2010 והצעות לשינוי חקיקה. דוח ארגון אישה לאישה- מרכז פמיניסטי חיפה. זמין באתר: <http://www.isha.org.il>

רפואה מותאמת אישית:

Payne, K., Gavan, S. P., Wright, S. J., & Thompson, A. J. (2018). Cost-effectiveness analyses of genetic and genomic diagnostic tests. *Nature Reviews Genetics*, 19(4), 235.

Joyner, M. J., & Paneth, N. (2019). Promises, promises, and precision medicine. *The Journal of clinical investigation*, 129(3), 946-948.

מיצוי זכויות מטופלים:

סממה, א. (2014). נציבות הקבילות כאמצעי למימוש הזכות לבריאות: המדיניות, מבטחי הבריאות והמטופל שביניהם. מגזין מדיק לסל שירותי הבריאות, 36-46. <http://doctoronly.co.il/wp-content/uploads/2014/10/book-sal-trufot-2015.pdf>